

Інформаційна довідка щодо переговорного розділу 5 «Публічні закупівлі»*

Анотація. В Інформаційній довідці надано загальну характеристику розділу *acquis* ЄС щодо публічних закупівель, зокрема наведено: перелік актів права ЄС, які є базовими для цієї сфери; переваги їх імплементації до національного законодавства; оцінку Європейської Комісії досягнутого Україною прогресу у цій сфері.

Ключові слова: право ЄС, публічні закупівлі, євроінтеграція, конкуренція, єдиний ринок.

Вступ.

Публічні закупівлі є ключовим елементом єдиного ринку ЄС, який допомагає замовникам досягти найкращого співвідношення ціни та якості під час закупівлі робіт, товарів і послуг. У результаті це сприяє ефективному використанню державних ресурсів, забезпечує добросовісну конкуренцію та гарантує рівний доступ до ринку для всіх учасників.

У зв'язку із цим розділ «Публічні закупівлі» є одним із ключових напрямів переговорного процесу між державою-кандидатом та Європейським Союзом. Його основна мета полягає в адаптації законодавства та практик держави-кандидата із положеннями права ЄС (*acquis* ЄС), які регулюють сферу публічних закупівель.

Основні акти права ЄС.

Стандарти ЄС у сфері публічних закупівель передбачають координацію процесів укладання державних контрактів щодо виконання робіт, надання послуг і придбання товарів, а також визначають правила щодо процедур оскарження та доступності засобів правового захисту¹.

Договір про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС)² не містить прямих положень, що стосуються публічних закупівель. Однак він встановлює низку фундаментальних принципів, які лежать в основі функціонування ЄС. Серед них найбільш важливими для сфери публічних закупівель є:

- заборона дискримінації за національною ознакою;
- вільний рух товарів;
- свобода надання послуг;
- свобода заснування.

Водночас основний масив правил, які регулюють сферу публічних закупівель в ЄС, міститься в *актах вторинного права*:

¹ Chapters of the *acquis*. Website of the European Commission. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/conditions-membership/chapters-acquis_en

² Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

Назва документа	Суть документа
Директива 2014/24/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 26 лютого 2014 року про публічні закупівлі та про скасування Директиви 2004/18/ЄС ³ .	Директива встановлює правила щодо процедур закупівель, які проводяться замовниками щодо державних контрактів, а також конкурсів на проектування, вартість яких оцінюється не нижче встановлених порогових значень.
Директива 2014/25/ЄС Європейського Парламенту і Ради про проведення публічних закупівель суб'єктами господарювання, що працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та поштових послуг ⁴ .	Директива встановлює правила укладання державних контрактів суб'єктами господарювання водного, енергетичного, транспортного та поштового секторів.
Директива 2014/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про присудження концесійних договорів ⁵ .	Директива встановлює правила для здійснення закупівель державними замовниками та суб'єктами господарювання в комунальному секторі шляхом концесії (наприклад, право на експлуатацію автомагістралі або автобусних маршрутів).
Директива 2009/81/ЄС Європейського Парламенту і Ради про координування процедур укладення окремих видів контрактів на виконання робіт, закупівлю товарів і надання послуг у сфері оборони та безпеки ⁶ .	Директива встановлює спеціальні правила закупівель для оборонного і безпекового секторів, щоб відкрити оборонний ринок в ЄС, не ставлячи під загрозу законні безпекові інтереси держав-членів ЄС. Її мета полягає у підвищенні конкуренції і прозорості у цих секторах, що надає європейським компаніям можливість брати участь у тендерах на отримання більшої кількості оборонних і безпекових контрактів по всьому ЄС.
Директива 89/665/ЄЕС Ради про узгодження законів, нормативно-правових актів та адміністративних положень, які стосуються застосування процедур оскарження рішень про	Директива вимагає від держав-членів ЄС забезпечити швидкий та ефективний перегляд рішень про присудження державних контрактів та концесій, а також попередніх процедурних рішень, якщо вони порушують положення права ЄС у сфері публічних закупівель.

³ Директива 2014/24/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 26 лютого 2014 року про публічні закупівлі та про скасування Директиви 2004/18/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_052-14#Text

⁴ Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj/eng>

⁵ Directive 2014/23/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the award of concession contracts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/23/oj/>

⁶ Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on the coordination of procedures for the award of certain works contracts, supply contracts and service contracts by contracting authorities or entities in the fields of defence and security, and amending Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0081-20240101>

присудження договорів закупівлі товарів та робіт за державні кошти⁷.

Директива 92/13/ЄЕС Ради від 25 лютого 1992 року про узгодження законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень стосовно застосування правил Співтовариства щодо процедур закупівлі суб'єктів, що працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та телекомунікацій⁸.

Директива 2014/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року про електронне виставлення рахунків у сфері публічних закупівель⁹.

Директива узгоджує акти права ЄС, пов'язані із застосуванням правил Співтовариства щодо проведення процедур закупівель суб'єктами господарювання, які працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та телекомунікацій.

Директива спрямована на розвиток електронного виставлення рахунків (е-інвойсів). Вона запроваджує стандартизоване електронне виставлення рахунків для публічних закупівель по всьому ЄС, вимагаючи від усіх суб'єктів державного сектору приймати та обробляти електронні рахунки відповідно до стандартів ЄС.

Стан імплементації положень актів права ЄС щодо публічних закупівель в законодавство України.

Відповідно до Глави 8 «Державні закупівлі» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), Сторони погодились забезпечити взаємний доступ до ринків публічних закупівель на основі принципу національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та договорів концесії¹⁰.

Наразі Україна, відповідно до показників «Пульсу Угоди», наблизилася своє законодавство у сфері публічних закупівель до права ЄС на 92 %¹¹.

⁷ Council Directive of 21 December 1989 on the coordination of the laws, regulations and administrative provisions relating to the application of review procedures to the award of public supply and public works contracts (89/665/EEC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01989L0665-20140417>

⁸ Директива 92/13/ЄЕС Ради від 25 лютого 1992 року про узгодження законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень стосовно застосування правил Співтовариства щодо процедур закупівлі суб'єктів, що працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та телекомунікацій. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_005-92#Text

⁹ Directive 2014/55/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on electronic invoicing in public procurement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0055>

¹⁰ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

¹¹ Напрямки Угоди про асоціацію – прогрес виконання. Пульс Угоди моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/>

Стан імплементації актів права ЄС у цій сфері наведено у Звіті України за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) за 2023 рік¹² (див. Рис. 1).

Рис. 1.

Важливу роль у виконанні євроінтеграційних зобов'язань відіграє також **реалізація Плану для Ukraine Facility**, який включає реформи, що відповідають зобов'язанням у рамках Угоди про асоціацію та має на меті наблизити Україну до єдиного ринку ЄС за рахунок більшої відповідності європейським цінностям і узгодження з правилами, стандартами, політиками та практиками ЄС¹³.

Індикатори (зобов'язання), пов'язані із публічними закупівлями, які містяться у Плані для Ukraine Facility, наведені в Додатку до цієї Інформаційної довідки та Парламентському дослідженні Дослідницької служби Верховної Ради України щодо ролі Верховної Ради України в реалізації інструменту Ukraine Facility та виконанні індикаторів (зобов'язань) Плану для Ukraine Facility на період 2024-2025 років¹⁴.

Оцінка Європейською Комісією досягнутого Україною прогресу у проведенні реформ на шляху до членства у ЄС.

Звіт щодо прогресу України в межах Пакету розширення 2024 року¹⁵ містить оцінку загального стану виконання євроінтеграційних зобов'язань України у сфері публічних закупівель та окреслює напрями подальшої роботи.

¹² Звіт України за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС). 2023. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf

¹³ План для реалізації Ukraine Facility 2024–2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

¹⁴ Парламентське дослідження щодо ролі Верховної Ради України в реалізації інструменту Ukraine Facility та виконанні індикаторів (зобов'язань) Плану для Ukraine Facility на період 2024–2025 років. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ_fin_policy/parliam_rs-fpol/75304.html

¹⁵ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT. Ukraine 2024 Report. Website of the European Commission. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf

Загальний огляд прогресу

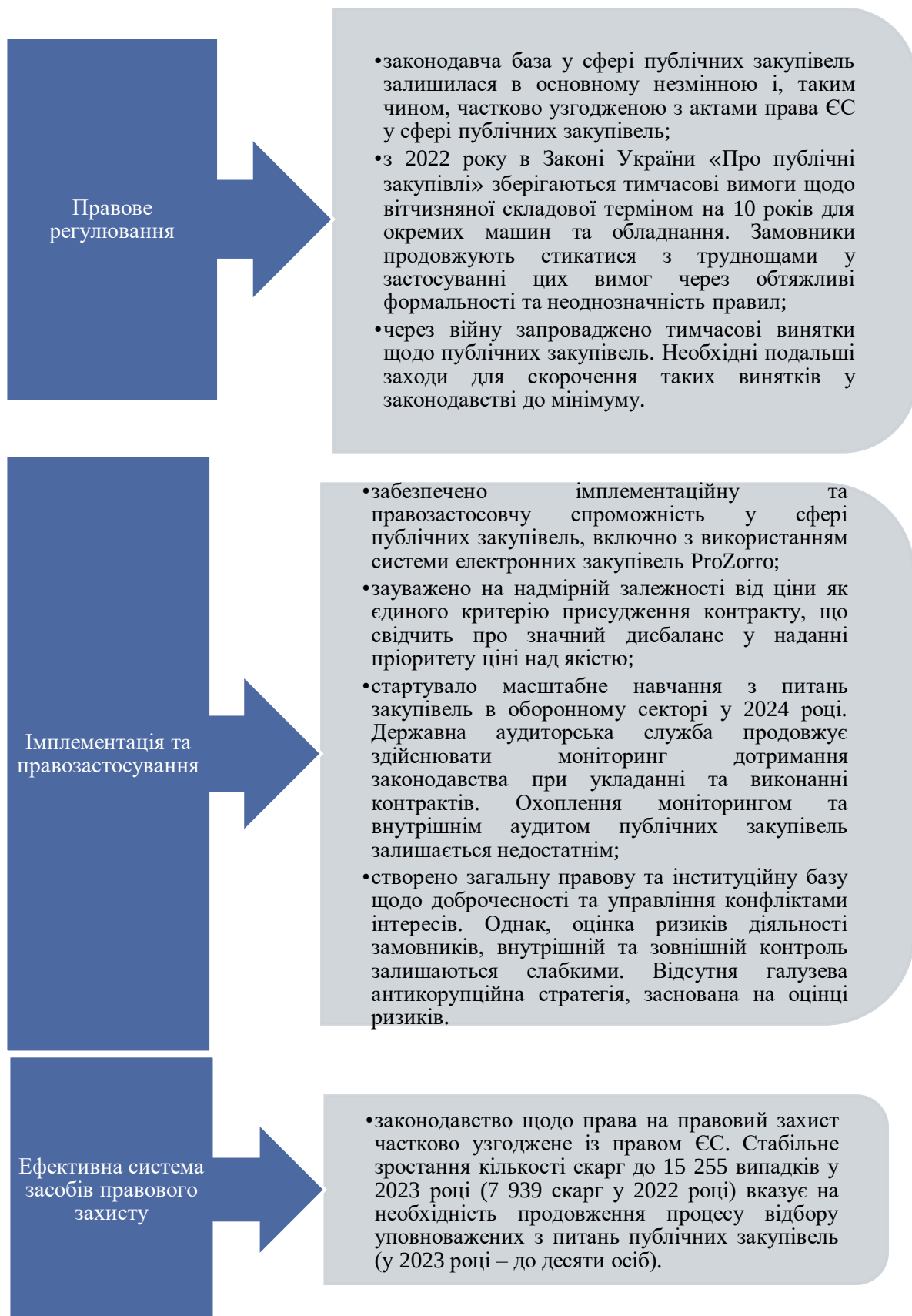

Рис. 2

Напрями роботи

Рис. 3

Висновки. Переговорні розділи є основою процесу інтеграції України до ЄС, визначаючи ключові напрями адаптації національного законодавства, економіки та інституцій до європейських стандартів. Вони спрямовані на впровадження прозорих механізмів управління, посилення конкурентоспроможності економіки та створення сприятливих умов для розвитку суспільства.

Розділ 5 «Публічні закупівлі», що входить до Переговорного кластеру 1 «Основи процесу вступу в ЄС» (Fundamentals), є надзвичайно важливим для успішного виконання євроінтеграційних завдань. Імплементація положень права ЄС у цій сфері сприятиме прозорості використання публічних фінансів, підвищуватиме рівень довіри до державних інституцій і створюватиме рівні можливості для учасників ринку.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*